

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1995-1996

---

22 FEBRUARI 1996

Wetsvoorstel strekkende om het echtelijk geweld aan banden te leggen

(Ingediend door mevrouw Lizin c.s.)

TOELICHTING

De regeringen die in september 1995 hebben deelgenomen aan de vierde Wereldvrouwenconferentie van de Verenigde Naties in Peking, hebben zich ertoe verbonden elke vorm van geweldpleging tegen en discriminatie van vrouwen te voorkomen en uit te bannen. Het actieprogramma dat daartoe in Peking is goedgekeurd, roept de regeringen op de geweldpleging tegen vrouwen te veroordelen, aan vrouwen die het slachtoffer van geweldpleging zijn rechtstoevang te verschaffen en de wettelijke voorschriften met betrekking tot degenen die zich schuldig maken aan geweldpraktijken en geweldpleging ten aanzien van vrouwen toe te passen en te verstrengen.

Onze westerse landen hebben de jongste decennia weliswaar belangrijke vorderingen gemaakt op het gebied van de gelijke behandeling van vrouwen en mannen en de vrouwenemancipatie — vorderingen die in andere delen van de wereld op zeer ongelijke wijze gerealiseerd werden — maar toch moet er nog heel wat vooruitgang op dit stuk geboekt worden. Vrouwen zijn nog steeds het slachtoffer van psychologisch en fysiek geweld. Een bijzonder zorgwekkend aspect is in dit verband het geweld gepleegd in huiselijke kring.

De Belgische wetgever moet ernaar streven de aanbevelingen van de Conferentie van Peking zo spoedig mogelijk uit te voeren door eenvoudige en doeltreffende maatregelen met een hoge symbolische waarde te nemen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

---

22 FÉVRIER 1996

Proposition de loi visant à réduire la violence conjugale

(Déposée par Mme Lizin et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Les gouvernements participant à la quatrième Conférence mondiale sur les Femmes de l'Organisation des Nations Unies, réunis en septembre 1995 à Pékin, se sont engagés à prévenir et éliminer toute forme de violence et de discrimination à l'égard des femmes. À cette fin, la plate-forme d'action adoptée à Pékin appelle les gouvernements à condamner la violence contre les femmes, à fournir aux femmes sujettes de violence un accès au mécanisme de la justice, et à appliquer et renforcer les législations contre les auteurs de pratiques et d'actes de violence envers les femmes.

Si nos pays occidentaux ont connu ces dernières décennies d'importantes avancées dans la voie de l'égalité des femmes et des hommes et de l'émancipation de celles-ci, que n'ont connu que de manière très inégale d'autres régions du monde, de nombreux progrès doivent encore être réalisés en la matière. Les femmes sont encore victimes de violences psychologiques et physiques. À cet égard, un domaine particulièrement préoccupant est celui de la violence domestique.

Le législateur belge doit s'efforcer de mettre rapidement en œuvre les recommandations de la conférence de Pékin, par des mesures aussi simples et efficaces que fortes en symbole.

Het probleem van het geweld tussen echtgenoten en in het bijzonder de mishandeling van vrouwen wordt pas sedert het einde van de twintigste eeuw erkend als een sociaal probleem dat aandacht verdient.

Hoewel men dit verschijnsel in de voorbije twintig jaar steeds meer is gaan bestuderen, moet toch worden vastgesteld dat de problematiek van het geweld tussen echtgenoten niet even doortastend is aangepakt als de andere aspecten van de gezinsverhoudingen zoals de bescherming van de kinderen en de jongeren.

Zo blijven de vaststellingen die jaren geleden reeds werden gedaan nog steeds actueel, namelijk de gebrekkige kennis van het probleem en het ontbreken van een strafbaarstelling.

Er is weinig geweten van het verschijnsel geweld tussen partners. Hoewel vele mensen zoals artsen, leden van de diensten voor dringende hulpverlening, politiemensen, sociale werkers of advocaten en magistraten ermee worden geconfronteerd, bestaan er nergens misdrijfstatistieken die een kwantitatief of kwalitatief beeld van het probleem kunnen geven. Dat er in deze aangelegenheid zo weinig gegevens voorhanden zijn, komt doordat velen uit schaamte, vrees of onwetendheid dergelijke gedragingen niet aangeven en omdat de schaarse gegevens die worden meegedeeld via een klacht bij de politie of een medische vaststelling, slecht gecoördineerd worden.

In het collectieve onderbewustzijn schijnt de idee te blijven leven dat wat in huiselijke kring gebeurt, anders beoordeeld dient te worden dan wat op straat gebeurt. Omdat het zo moeilijk is de respectieve schuld vast te stellen en de door echtgenoten begane fouten te bewijzen moeten die dan maar in veler ogen bedekt kunnen worden met de mantel der discretie, een mantel die geacht wordt de huiselijke vrede ten goede te komen.

Men kan dus rustig stellen dat een van de bestaansredenen van het geweld tussen echtgenoten, de stilzwijgende tolerantie is die nog altijd een bevorderende factor is in de landen van het Europese vasteland, waar het verschijnsel van het geweld tussen partners nog niet tot het collectieve bewustzijn lijkt te zijn doorgedrongen.

Het lijkt duidelijk dat een betere statistische kennis van het verschijnsel, bijvoorbeeld door het opstellen van betrouwbare gerechtelijke statistieken, een onontbeerlijke stap is naar een beter begrip van het verschijnsel dat op zijn beurt een voorafgaande voorwaarde is voor die collectieve bewustwording.

In die zin roept het actieprogramma van Peking de regeringen, de internationale en de niet-gouvernementele organisaties op tot bevordering van het onderzoek, het inzamelen van gegevens en de

Le problème de la violence conjugale et plus particulièrement celui des femmes battues n'est considéré comme un problème social digne d'attention que depuis la fin de ce XXe siècle.

Si l'étude de ce phénomène s'est développée au cours de ces vingt dernières années, force est de constater que l'appréhension de la problématique de la violence conjugale n'a pas connu les mêmes progrès que les autres domaines de la relation familiale, telle la protection des enfants et adolescents.

Ainsi, les constats dressés il y a plusieurs années déjà, relevant à la fois la mauvaise connaissance du problème et son absence d'incrimination en droit pénal, restent d'actualité.

Le phénomène de la violence au sein du couple reste fort mal connu. Même si de nombreuses personnes, telles les médecins, les membres des services d'urgence, policiers, travailleurs sociaux ou avocats et magistrats, y sont confrontés, il n'existe nulle part de statistique criminelle susceptible d'apporter une vision quantitative ou qualitative du problème. Le manque de donnée en cette matière est dû tout à la fois au peu de révélations auxquelles ces comportements donnent lieu, par honte, crainte ou ignorance, et d'autre part, au manque de coordination des rares données communiquées, tant par plainte auprès de la police que par constatation médicale.

Il semble que dans l'inconscient collectif général, l'idée persiste que ce qui se passe au foyer mérite un autre traitement que ce qui se passe dans la rue et que la difficulté tant d'établir les torts respectifs que d'établir la preuve des infractions conjugales permet de jeter un voile pudique sur elles, voile considéré comme bénéfique pour la sauvegarde de la paix des familles.

Il faut donc dire que l'un des facteurs mêmes de la violence conjugale pourrait bien être la tolérance tacite dont elle jouit encore dans nos pays continentaux, où le phénomène de la violence au sein du couple ne semble pas avoir accédé au niveau de la prise de conscience collective.

Il semble évident qu'une meilleure connaissance statistique du phénomène, passant par exemple par l'établissement de statistiques judiciaires fiables, constitue un pas indispensable vers une meilleure compréhension du phénomène, préliminaire obligatoire à cette prise de conscience collective.

C'est dans cet esprit que la plate-forme de Pékin appelle les gouvernements, les organisations internationales et non gouvernementales, à promouvoir la recherche, la collecte de données et l'analyse de statis-

analyse van statistieken betreffende de verschillende vormen van geweldpleging tegen vrouwen en in het bijzonder het geweld in huiselijke kring.

Voor het opstellen van gerechtelijke statistieken is een striktere uitvoering van de politie- en parketopdrachten vereist.

Hoewel de politie in het kader van haar bevoegdheden van gerechtelijke politie tot taak heeft strafbare feiten op te sporen en vast te stellen, kennis te nemen van klachten en aangiften, en de processen-verbaal door te zenden aan het openbaar ministerie, is het in de praktijk zo dat agenten die wettelijke voorschriften op een «soepele» manier toepassen wegens het grote aantal klachten en rekening houdend met het personeelstekort bij de politie en de overbelasting van de hoven en rechtbanken.

Daardoor hebben de politiediensten, wanneer ze geconfronteerd worden met gevallen van geweldpleging tussen echtgenoten, vaak de neiging enkel die klachten te registreren die zij als «ernstig» beschouwen. Anderzijds gebeurt het ook vaak dat de betrokken vrouw haar klacht zelf intrekt zodra «de storm over is» en vraagt dat haar man niet wordt vervolgd.

In beginsel hoeft de politie geen rekening te houden met die nieuwe wending en moet zij de klacht doorzenden aan de procureur. Maar in de praktijk kan zij dat natuurlijk vergeten of, indien zij dat wel doet, erbij vermelden dat de vrouw geen vervolging wil. De procureur zal hiermee dan gewoonlijk rekening houden en de zaak seponeren.

We hebben in dit verband een gedetailleerde analyse gemaakt van de klachtenregisters van de politie van een testgemeente van 20 000 inwoners voor de jaren 1993, 1994 en 1995.

Uit die studie blijkt het volgende :

* Het totaal aantal vastgestelde gevallen van geweldpleging thuis blijft nagenoeg constant in de loop van die drie jaren :

182 in 1993;

179 in 1994;

174 in 1995.

* In de meeste gevallen is het zo dat de politie slechts proces-verbaal opstelt en doorzendt aan het parket, wanneer er ernstige verwondingen zijn toegebracht (bijvoorbeeld: hevige bloedende wonden, wurging).

* De meeste gevallen van geweldpleging thuis worden vaak gegroepeerd onder de rubriek «onenigheid binnen het gezin» zonder verdere precisering hoewel uit het relaas van de feiten vaak blijkt dat er wel degelijk slagen werden toegebracht.

tiques relatives à l'existence des différentes formes de violence contre les femmes, et spécialement la violence domestique.

L'établissement de statistiques judiciaires passe par une exécution plus rigoureuse de leur devoir par la police et le parquet.

En effet, si la police a, dans le cadre de ses attributions de police judiciaire, le devoir de rechercher et de constater les infractions, de recevoir les plaintes et dénonciations, et qu'il lui incombe de transmettre les procès-verbaux au ministère public, dans les faits, les agents sont amenés, face au nombre de plaintes et en considération du manque d'effectif de la police et de l'encombrement des cours et tribunaux, à faire une application «souple» de ces prescrits légaux.

Ainsi, dans le cas des situations de violence conjugale, les services de police ont souvent tendance à n'enregistrer que les plaintes qu'ils considèrent comme «sérieuses». D'autre part, il arrive aussi fréquemment que la femme vienne retirer elle-même sa déposition et demander qu'aucune poursuite ne soit introduite contre son mari, «une fois la tempête passée».

La police, en principe, n'a pas à tenir compte de ce revirement et doit transmettre la plainte au procureur. Mais en pratique, il se peut qu'elle omette de le faire, ou si elle transmet, c'est en actant la volonté de la femme dont le procureur tiendra le plus généralement compte pour classer le dossier sans suite.

Nous avons fait à ce sujet une analyse détaillée des livres de garde de la police d'une ville-test de 20 000 habitants pour les années 1993, 1994 et 1995.

Il ressort de cette étude que :

* Le nombre total des violences à domicile constatées reste plus ou moins constant au cours de ces trois années :

182 en 1993;

179 en 1994;

174 en 1995.

* Dans la majorité des cas, un procès-verbal n'est dressé par la police et transmis au parquet qu'en cas de blessures graves (exemple: blessures à sang coulant, strangulation).

* La plupart des violences à domicile se voient fréquemment regroupées sous l'intitulé «différend familial» sans autre précision, alors qu'il s'avère souvent à la lecture des faits que des coups ont bien été portés.

Wanneer sprake is van slagen, wordt daarenboven bijna nooit gewag gemaakt van de ernst van de verwondingen.

* Hoewel gegevens over de oorzaken van die geweldpleging thuis vaak ontbreken, kan men redelijkerwijs afleiden dat die verwondingen meestal het gevolg zijn van familietwisten, alcoholverbruik en in mindere mate drugsgebruik.

* De dader behoort meestal tot de leeftijdscategorie van de 31 tot 40-jarigen.

* Wanneer men ten slotte nagaat welk gevolg het parket gegeven heeft aan de verschillende klachten, dan merkt men:

— dat in 1993 op 30 klachten 25 klachten werden geseponneerd;

— dat in 1994 op 20 klachten 15 klachten werden geseponneerd;

— dat in 1995 op 13 klachten 10 klachten werden geseponneerd.

Als we het aantal niet-aangegeven gevallen — dat ongetwijfeld vrij aanzienlijk is — buiten beschouwing laten, kunnen we dus besluiten dat voor de jaren 1993, 1994 en 1995:

* 535 gevallen van geweldpleging thuis ter kennis gebracht zijn van de politie,

* er voor slechts 63 gevallen proces-verbaal is opgemaakt, dat doorgezonden is aan het parket, dat wil zeggen in 11,78 pct. van de gevallen,

* slechts 13 van die klachten reëel zijn behandeld, dat wil zeggen 20,63 pct. van de doorgezonden klachten.

Die problematiek zou nader onderzocht moeten worden door het Comité P. Nu al moeten evenwel maatregelen worden overwogen die het mogelijk maken dat de gevallen van geweld tussen echtgenoten systematisch worden meegedeeld aan het openbaar ministerie en die verhinderen dat vrouwen toegeven aan psychologische, fysieke of materiële druk om hun klacht in te trekken.

Dat is het doel van de bepalingen van dit wetsvoorstel, dat het ingrijpen van de procureur des Konings en zijn bevoegdheden in geval van ontdekking op heterdaad uitbreidt tot het geval van geweld tussen echtgenoten. Ook verenigingen die tot statutair doel hebben hulp te verlenen aan slachtoffers van geweld en aan hun familie en die rechtsper-

De même, lorsqu'il est fait mention de coups, il n'est pratiquement jamais fait état de la gravité des blessures.

* Malgré les données parfois lacunaires sur les causes de ces violences domestiques, on peut raisonnablement inférer que les différends familiaux, la consommation d'alcool et dans une moindre mesure, la consommation de drogues, sont le plus souvent à l'origine de ces blessures.

* La tranche d'âge la plus touchée au niveau de l'agresseur se situe entre 31 et 40 ans.

* Si l'on s'intéresse, enfin, à la suite donnée par le parquet aux différentes plaintes, on s'aperçoit:

— qu'en 1993, sur 30 plaintes, 25 ont été classées sans suite;

— qu'en 1994, sur 20 plaintes, 15 ont été classées sans suite;

— qu'en 1995, sur 13 plaintes, 10 ont été classées sans suite.

Nous pouvons donc observer, (hormis le chiffre noir que l'on peut imaginer relativement important) que sur l'ensemble des années 1993, 1994 et 1995:

* 535 faits de violences à domicile ont été portés à la connaissance de la police.

* Seulement 63 ont fait l'objet d'un procès-verbal et ont été transmis au parquet, soit 11,78 p.c.

* Seules 13 de ces plaintes ont réellement abouti, soit 20,63 p.c. des plaintes transmises.

Cette problématique devrait faire l'objet d'une analyse par le Comité P. Mais des mesures doivent d'ores et déjà être envisagées pour permettre la communication systématique des cas de violence conjugale au ministère public ainsi que pour soustraire les femmes aux pressions psychologiques, physiques ou matérielles susceptibles de les faire renoncer à porter plainte.

C'est l'objet des dispositions de la présente proposition de loi qui élargissent les possibilités de saisie du procureur du Roi et ses attributions en cas de flagrant délit au cas de violence conjugale, ainsi que celle qui permet aux associations qui ont pour but statutaire d'apporter de l'aide aux victimes de violence et à leur famille, et jouissant de la personnalité juridique

soonlijkheid genieten, moeten, met instemming van het slachtoffer, in rechte kunnen optreden in alle geschillen die verband houden met geweld tussen echtgenoten.

In de meeste westerse wetgevingen wordt heel wat aandacht besteed aan de bescherming van het gezin als hoeksteen van de samenleving, aan het huwelijk als instelling van openbare orde, aan goed gedrag en goede zeden en ons strafrecht beschouwt, in het geval van slagen en verwondingen, de misdaad en het wanbedrijf gepleegd op de ouders en andere bloedverwanten in de opgaande lijn of op een kind jonger dan 16 jaar als een verzwarende omstandigheid. Toch stelt ons Strafwetboek misdaden en wanbedrijven gepleegd tussen echtgenoten niet strafbaar.

Dat verschil in behandeling lijkt niet te rechtvaardigen door de argumenten die worden aangevoerd ter verklaring van de aarzeling om op te treden bij geweldpleging tussen echtgenoten. Die argumenten zijn voornamelijk de moeilijke bewijsvoering, het feit dat een onderzoek en een bestraffing die het gezinsevenwicht definitief kunnen verstoren in plaats van het te herstellen, niet wenselijk zijn en de terughoudendheid van het slachtoffer zelf.

Die motieven lijken het uitblijven van rechtsvervolging niet te wettigen in de gevallen waarin geweld daden de fysieke integriteit aantasten; ze behoren immers tot de categorie misdaden en wanbedrijven die, wanneer ze gepleegd worden op derden, ongetwijfeld vervolgd en bestraft zouden worden te meer omdat die daden vaak rechtstreeks het leven of de gezondheid van een van de echtgenoten in gevaar brengen en de kinderen en het gezin uit hun evenwicht dreigen te brengen.

Het is belangrijk de bescherming van de zwakste echtgenoot te waarborgen en elke vorm van geweldpleging uit de echtelijke relatie te bannen.

Het is moeilijk aanvaardbaar dat alleen in geval van ontdekking op heterdaad bij overspel (artikel 413 van het Strafwetboek) de hoedanigheid van echtgenoot als verschoningsgrond in aanmerking wordt genomen bij het opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen, of dat de algemene verschoningsgrond, namelijk uitlokking door zware gewelddaden (artikel 411 van het Strafwetboek) van toepassing is onder echtgenoten maar niet aanvaardbaar is indien de schuldige de misdaad of het wanbedrijf gepleegd heeft tegen zijn ouders of andere bloedverwanten in de opgaande lijn (artikel 415 van het Strafwetboek).

De invoering van een strafbaar feit in het Strafwetboek is niet altijd de oplossing voor alle maatschappelijke problemen. Er mag evenwel niet uit het oog

d'ester en justice, avec l'accord de la victime, dans tous les litiges relatifs à des situations de violence conjugale.

Quant à l'absence d'incrimination en droit pénal, alors que la plupart des législations occidentales se soucient de la protection de la famille en tant que cellule sociale de base, du mariage en tant qu'institution d'ordre public, de la moralité et des bonnes mœurs, et que le droit pénal considère comme circonstance aggravante, en matière de coups et blessures, les crimes et délits commis à l'encontre de pères et mères et d'autres ascendants et envers un enfant de moins de 16 ans, il n'existe pas dans notre code pénal d'incrimination spéciale pour les délits et les crimes commis entre époux.

Cette différence de traitement ne paraît pas justifiée au regard des arguments pour expliquer les réticences à intervenir dans le domaine de la violence entre époux, qui sont essentiellement les difficultés de la preuve, l'inopportunité d'investigation et de sanctions susceptibles de compromettre définitivement l'équilibre familial plus que de le rétablir et les réticences de la victime elle-même.

Ces motifs ne paraissent pas justifier l'absence de poursuite dans les cas où des actes de violence constituent des atteintes à l'intégrité physique rentrant dans la catégorie des délits et des crimes qui, pratiqués sur des tiers, seraient certainement poursuivis et sanctionnés; et ce d'autant que ces actes mettent parfois directement la vie ou la santé d'un des conjoints en danger et risquent de compromettre gravement l'équilibre des enfants et de la famille.

Il est important d'assurer la protection du conjoint le plus faible et de bannir de la relation conjugale le recours à la violence.

Il est difficilement acceptable que la situation de conjoint ne soit prise en compte que comme cause d'excuse pour l'homicide et les coups et blessures volontaires perpétrés par l'un des époux sur l'autre en cas de flagrant délit d'adultère (article 413 du Code pénal); ou que la cause générale d'excuse constituée par la provocation par violence grave (article 411 du Code pénal) s'applique entre époux alors qu'elle ne joue pas si le coupable a commis le crime ou le délit envers ses père, mère ou autres ascendants (article 415 du Code pénal).

L'incrimination en droit pénal n'est pas toujours la solution à tous les problèmes sociologiques. Mais il ne faut pas perdre de vue que, outre son rôle purement

verloren worden dat het strafrecht niet alleen een zuiver repressieve rol speelt maar ook normen stelt die duidelijk maken welke waarden onze samenleving tegen aantasting wil beschermen.

Vanuit dit oogpunt lijkt het elementair dat de bescherming van de echtgenoot op dezelfde wijze in ons strafrecht wordt verankerd als de eerbied die verschuldigd is aan de bloedverwanten in de opgaande lijn.

Bij de aanpak van het probleem moet uiteraard rekening gehouden worden met de absoluut gelijke behandeling van mannen en vrouwen: de remedies die in aanmerking komen moeten seksneutraal zijn. Ook al is het vandaag de dag nog al te vaak de vrouw die het slachtoffer van ongelijkheid is, zij het op het vlak van de fysieke kracht of op het vlak van de economische afhankelijkheid, toch kan het geweld zowel door de ene als door de andere echtgenoot gepleegd worden.

Het doel van dit wetsvoorstel is dus het strafbaar stellen van geweld tussen echtgenoten en ervoor zorgen dat dezelfde strafrechtelijke regels gelden voor die vorm van geweld als voor de andere gevallen van geweldpleging op bloedverwanten in de opgaande of in de nederdalende lijn.

*
* *

Dit wetsvoorstel heeft dus tot doel, via enkele wijzigingen van het Strafwetboek en van het Wetboek van strafvordering, geweld tussen echtgenoten strafbaar te stellen. Deze belangrijke symbolische dimensie vormt de voorwaarde voor de andere beoogde maatregelen:

— in het geval van opzettelijke slagen en verwondingen (overtreding van de artikelen 398 tot 405 van het Strafwetboek) toegebracht aan de echtgenoot in de echtelijke woning, worden aan de procureur des Konings de bevoegdheden toegekend die hij heeft in geval van ontdekking op heterdaad, wat het mogelijk moet maken dat de klachten beter behandeld worden, het slachtoffer meer aandacht en een betere bescherming krijgt en ten slotte betrouwbaarder gerechtelijke statistieken worden opgesteld;

— voor de verenigingen die zich bezighouden met de bescherming van de slachtoffers van geweld tussen echtgenoten, wordt de mogelijkheid ingevoerd om in rechte op te treden zodat bij de gerechtelijke behandeling de emotionele aspecten worden vermeden en het mogelijk wordt de echtgenoot-dader een rechtvaardige straf op te leggen zonder de dader en het slachtoffer voor het gerecht met elkaar te confronteren. Op die manier blijkt duidelijk de maatschappelijke afkeuring voor de dader en wordt voorkomen dat een vrouw die geïntimideerd wordt, haar klacht intrekt en dat het parket afziet van rechtsvervolging.

répressif, le droit pénal est aussi une source normative essentielle qui balise les valeurs que notre société entend protéger contre toute atteinte.

À ce titre, il paraîtrait élémentaire que la protection du conjoint soit inscrite dans notre droit pénal avec la même force que le respect dû aux ascendants.

Le problème doit bien sûr être abordé sur un pied de stricte égalité entre l'homme et la femme, les remèdes envisagés devant être «sexuellement neutres», même si aujourd'hui c'est encore trop souvent la femme qui se trouve dans une situation d'inégalité, soit évidemment sur le plan de la force physique, soit au niveau de la dépendance économique, même si la violence peut provenir de l'un comme de l'autre.

L'objectif de cette proposition de loi est donc d'incriminer la violence conjugale et de lui appliquer le même régime pénal que les autres cas de violence familiale s'exerçant à l'encontre d'ascendants ou de descendants.

*
* *

Cette proposition de loi vise donc, par quelques modifications du Code pénal et du Code d'instruction criminelle, à permettre l'incrimination en droit pénal de la violence conjugale, ce qui revêt une dimension symbolique importante et constitue le prérequis des autres mesures envisagées:

— confier au Procureur du Roi, en cas de coups et blessures volontaires (infraction aux articles 398 à 405 du Code pénal) portés au conjoint à l'intérieur du domicile conjugal, les attributions qui sont les siennes en cas de flagrant délit, ce qui doit permettre l'amélioration du traitement des plaintes, une meilleure attention portée à la victime et une meilleure protection de celle-ci, et enfin l'établissement de statistiques judiciaires plus fiables;

— instaurer la possibilité, pour les associations de protection des victimes de violence conjugale d'ester en justice de manière à «dépassionnaliser le traitement judiciaire, en permettant qu'une sanction juste puisse être appliquée au conjoint agresseur, sans que cela n'implique une confrontation au tribunal entre l'agresseur et l'agressé, manière de marquer clairement la désapprobation sociale dont fait l'objet l'acte commis par l'agresseur et d'éviter qu'une femme victime de manœuvres d'intimidation ne retire sa plainte et que le parquet ne poursuive pas.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING**Artikel 2**

Met dit artikel wordt in het Strafwetboek het plegen van een misdaad en wanbedrijf op een echtgenoot ingevoerd als een verzwarende omstandigheid van de in de artikelen 398 tot 405 bedoelde misdrijven, namelijk het opzettelijk doden, niet doodslag genoemd, en het opzettelijk toebrengen van lichamelijke letsel.

Voortaan zal voor het opleggen van de minimumstraf de omstandigheid dat het slachtoffer van een dergelijke daad de echtgenoot is, op dezelfde wijze in aanmerking worden genomen als de omstandigheid dat het slachtoffer de vader, de moeder, een andere bloedverwant in de opgaande lijn of een kind van minder dan 16 jaar is.

Dit artikel maakt een einde aan een ongerechtvaardigd verschil in behandeling tussen een echtgenoot of samenwonende en een bloedverwant in de opgaande of de nederdalende lijn.

Door dit beginsel op te nemen in ons strafrecht, de normatieve bron voor het bepalen en het beschermen van de fundamentele waarden waarop onze maatschappij gegrondvest is, geeft men duidelijk te kennen dat geweld tussen echtgenoten door de maatschappij afgekeurd wordt.

Artikel 3

Artikel 3 beoogt de opheffing van artikel 413 van het Strafwetboek luidende: «doodslag, verwondingen en slagen zijn verschoonbaar, indien de misdaad of het wanbedrijf gepleegd wordt door een van de echtgenoten op de andere echtgenoot en zijn medeplichtige, op het ogenblik dat hij hen op heterdaad betrapt bij overspel».

De wijziging van artikel 415 van het Strafwetboek door artikel 4 van dit voorstel maakt deze opheffing noodzakelijk.

De strafbaarstelling van overspel is trouwens totaal in onbruik geraakt. Sinds de opheffing van de artikelen 387 tot 390 wordt overspel niet meer beschouwd als een misdaad tegen de orde der familie.

De opheffing van dit artikel verhindert de rechter natuurlijk niet rekening te houden met de concrete toestand om verzachtende omstandigheden te laten gelden. Maar deze toestand zal tenminste niet meer automatisch een grond van verschoning vormen.

Artikel 4

De wijziging die dit artikel aanbrengt in artikel 415 van het Strafwetboek, gaat terug op dezelfde overwe-

COMMENTAIRE DES ARTICLES**Article 2**

Cet article permet d'introduire dans le Code pénal la notion de crime et délit commis contre un conjoint comme une circonstance aggravante des infractions commises aux articles 398 à 405, portant sur l'homicide volontaire non qualifié de meurtre et des lésions corporelles volontaires.

Désormais, la condition de conjoint de la victime de tel acte sera placée, pour l'établissement du minimum de la peine sur le même pied que la condition de père, mère, autre ascendant, ou enfant en dessous de l'âge de 16 ans.

Cet article met fin à une différence de traitement injustifié entre la situation de conjoint ou de concubin et les ascendants et descendants.

Par l'inscription de ce principe dans notre droit pénal, source normative exprimant et assurant la protection des valeurs essentielles qui fondent notre société, on marque clairement la désapprobation sociale dont fait l'objet la violence conjugale.

Article 3

L'article 3 vise à abroger l'article 413 du Code pénal qui porte que «l'homicide, les blessures et les coups sont excusables, lorsque le crime ou le délit est commis par l'un des époux sur l'autre époux et son complice, à l'instant où il les surprend en flagrant délit d'adultère».

La modification apportée à l'article 415 du Code pénal par l'article 4 de la présente proposition rend nécessaire cette abrogation.

La criminalisation de l'adultère est d'ailleurs tombée en totale désuétude. Celui-ci n'est plus considéré, depuis l'abrogation des articles 387 à 390, comme un crime contre l'ordre des familles.

L'abrogation de cet article n'empêchera bien sûr pas le juge de tenir compte de la situation concrète pour faire valoir des circonstances atténuantes. Mais au moins cette situation ne constituera plus une cause d'excuse automatique.

Article 4

La modification apportée par cet article à l'article 415 du Code pénal est justifiée par les mêmes

gingen als die welke aan de basis liggen van de wijziging, door artikel 2 van dit voorstel aangebracht in artikel 410 van het Strafwetboek.

Hoewel dit niet tot de doelstellingen van dit voorstel behoort, is het misschien opportuun deze bepaling te verruimen tot de misdaden en wanbedrijven gepleegd op kinderen van minder dan 16 jaar, zoals in artikel 410 van hetzelfde Wetboek.

Artikel 5

Door de wijziging van artikel 46 van het Wetboek van Strafvordering door artikel 5 van dit voorstel worden aan de procureur des Konings dezelfde bevoegdheden toegekend als die waarover hij beschikt in geval van ontdekking op heterdaad wanneer artikel 410, derde lid (nieuw), overtreden wordt, namelijk wanneer binnen een huis slagen en verwondingen worden toegebracht aan een echtgenoot.

De procureur zal voortaan dus dag en nacht de echtelijke woning of enige andere plaats kunnen betreden om deze misdaad of dit wanbedrijf vast te stellen en hij zal de verdachte kunnen aanhouden, zowel op aangifte als op verzoek. Thans heeft hij deze bevoegdheden slechts in geval van misdaad of wanbedrijf gepleegd binnen een huis, wanneer het hoofd van dit huis erom verzoekt.

Deze bijzondere behandeling van het echtelijk geweld op het vlak van de strafvervolgning wordt verklaard door de omstandigheden waarin deze gewelddaden gepleegd worden, namelijk meestal zonder andere getuigen dan het slachtoffer en soms naaste verwanten, binnen een echtelijke woning die onschendbaar is zolang er geen noodsignaal naar buiten komt of zolang van buitenaf geen aangifte is gedaan.

Dank zij het optreden van de procureur des Konings wordt het mogelijk de donkere sluier op te lichten waaronder het dagelijkse brutale geweld in een gezin vaak schuilgaat, versterkt door de onverschilligheid of de lafheid van de omgeving en de toestand van sociale, psychologische en economische afhankelijkheid waarin de mishandelde echtgenoot zich vaak bevindt.

De toevoeging in artikel 46 van het Wetboek van Strafvordering moet het mogelijk maken het slachtoffer niet alleen beter te beschermen maar moet tevens zorgen voor een betere begeleiding van de conflictsituaties met geweld die de fysieke integriteit van de gezinsleden in gevaar kunnen brengen. Waarschijnlijk wordt hiermee een betere statistische kennis van het verschijnsel eveneens mogelijk.

Artikel 6

Door dit artikel wordt aan organisaties die volgens hun statuten tot doel hebben hulp te bieden aan

considérations motivant les modifications apportées à l'article 410 du Code pénal par l'article 2 de la présente loi.

Bien que ce ne soit pas l'objet de cette proposition, peut-être est-il pertinent d'étendre cette disposition aux crimes et délits commis contre des enfants de moins de 16 ans, comme à l'article 410 du même Code.

Article 5

Par la modification apportée à l'article 46 du Code d'instruction criminelle par l'article 5 de la présente loi, le Procureur du Roi se voit investi des mêmes attributions que celles dont il bénéficie en cas de flagrant délit dans le cas où une infraction à l'article 410, alinéa 3 (nouveau), c'est-à-dire des coups et blessures volontaires portés à un conjoint sera commis à l'intérieur d'une maison.

Le Procureur pourra donc désormais notamment pénétrer de jour ou de nuit dans le domicile conjugal ou tout autre lieu, pour constater ce crime ou ce délit, et pourra procéder à l'arrestation de l'inculpé, sur dénonciation comme sur appel. Aujourd'hui, il ne dispose de ces pouvoirs qu'en cas de crime ou de délit commis à l'intérieur d'une maison, lorsque le chef de cette maison le requiert.

Ce traitement particulier de la violence conjugale au niveau de l'instruction criminelle est justifié par les circonstances dans lesquelles sont commis ces actes de violence à savoir généralement sans autre témoin que la victime et parfois des membres de la famille très proche, au sein d'un domicile conjugal inviolable tant que ne s'en échappe pas d'appel au secours ou que n'a pas lieu une dénonciation externe.

L'intervention du Procureur du Roi permet de lever le voile opaque qui masque souvent la brutalité familiale quotidienne, renforcée par l'indifférence ou la couardise de l'entourage et la situation de dépendance dans laquelle se trouve souvent le conjoint battu, dépendance sociale, psychologique et économique.

L'ajout apporté à l'article 46 du Code d'instruction criminelle doit permettre d'assurer à la fois une meilleure protection de la victime, un meilleur suivi des situations conflictuelles violentes susceptibles de mettre en danger l'intégrité physique des membres de la famille ainsi probablement qu'une meilleure connaissance statistique du phénomène.

Article 6

L'objet de cet article est d'accorder aux organismes, dont l'objet statutaire est d'apporter de l'aide

slachtoffers van echtelijk geweld en te zorgen voor preventie en voorlichting van het publiek, het recht toegekend om met instemming van het slachtoffer in rechte op te treden in processen voor echtelijk geweld.

Deze maatregel heeft een tweevoudig doel:

— enerzijds wordt de gerechtelijke behandeling van dergelijke misdrijven uit de «emotionele sfeer» gehaald en wordt het mogelijk een rechtvaardige straf op te leggen aan de gewelddadige echtgenoot, zonder dat dit hoeft te leiden tot een confrontatie voor de rechtbank tussen de dader en het slachtoffer van het geweld. Op deze wijze wordt natuurlijk duidelijk te kennen gegeven dat deze geweldpleging door de maatschappij afgekeurd wordt;

— anderzijds wordt voorkomen dat een vrouw die het slachtoffer is van intimidatie, haar klacht intrekt en dat het parket geen vervolging instelt.

Ten slotte kunnen deze verenigingen het slachtoffer ten volle begeleiden bij het verwerken, op psychologisch en sociaal vlak, van zijn toestand van mishandelde echtgenoot. De vaak noodzakelijke middelen die het strafrecht aanreikt voor de bescherming van het slachtoffer en voor de bestraffing van de schuldige, kunnen aldus samengaan met het organiseren van overleg, met de psychologische behandeling en met de inspanningen om de betrokkenen te resocialiseren.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 410 van het Strafwetboek wordt aangevuld met een derde lid, luidende:

«Hetzelfde geldt ook ingeval de schuldige de misdaad of het wanbedrijf heeft gepleegd tegen zijn echtgenoot of de persoon die met hem samenwoont.»

Art. 3

Artikel 413 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

aux victimes de violence conjugale ainsi que d'effectuer des missions de prévention et d'information auprès du public, le droit d'ester en justice, avec l'autorisation de la victime, dans les procès pour violence conjugale.

Cette mesure poursuit un double objectif:

— d'une part «dépassionnaliser» le traitement judiciaire de telles infractions en permettant qu'une sanction juste puisse être appliquée au conjoint agresseur, sans que cela implique une confrontation au tribunal entre l'agresseur et l'agressé. C'est bien sûr une manière de marquer clairement la désapprobation sociale dont fait l'objet l'acte commis par l'agresseur;

— d'autre part, éviter qu'une femme victime de manœuvres d'intimidation ne retire sa plainte et que le parquet ne poursuive pas.

Enfin, cela permet à ces associations d'accompagner pleinement la victime dans la gestion psychologique et sociale de sa situation de conjoint battu. Elle permet d'associer aux entreprises de concertation, au traitement psychologique et aux efforts de réinsertion sociale les possibilités parfois nécessaires, de protection de la victime et de répression du coupable offertes par le droit pénal.

Anne-Marie LIZIN.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 410 du Code pénal est complété par un alinéa 3, libellé comme suit:

«Il en sera également de même si le coupable a commis le crime ou le délit envers son époux ou son concubin.»

Art. 3

L'article 413 du même Code est abrogé.

Art. 4

Artikel 415 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met de woorden: «of zijn echtgenoot of de persoon die met hem samenwoont».

Art. 5

Artikel 46 van het Wetboek van Strafvordering wordt aangevuld met de woorden: «en telkens wanneer een in artikel 410, derde lid, van het Strafwetboek bedoeld misdrijf, gepleegd binnen een huis, ter kennis wordt gebracht van de procureur des Konings op klacht van het slachtoffer of aangifte van een derde».

Art. 6

Elke instelling van openbaar nut en elke vereniging die op de datum van de feiten sinds ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid bezit en volgens haar statuten tot doel heeft echtelijk geweld te voorkomen door de verspreiding van informatie aan alle betrokken doelgroepen en hulp te bieden aan slachtoffers van echtelijk geweld en aan hun familie, kan met instemming van het slachtoffer in rechte optreden in het geding waartoe de toepassing van artikel 410, derde lid, van het Strafwetboek aanleiding zou geven.

Art. 4

L'article 415 du même Code est complété *in fine* par les mots suivants: «ou son époux ou concubin».

Art. 5

L'article 46 du Code d'instruction criminelle est complété, *in fine*, par le texte suivant: «et toutes les fois qu'une infraction à l'article 410, alinéa 3, du Code pénal, commise à l'intérieur d'une maison, sera portée à la connaissance du Procureur du Roi par plainte de la victime ou dénonciation d'un tiers».

Art. 6

Tout établissement d'utilité publique et toute association, jouissant de la personnalité juridique depuis au moins cinq ans à la date des faits, et se proposant par statut de prévenir la violence conjugale par la diffusion d'information à tous les publics concernés et d'apporter de l'aide aux victimes de violence conjugale et à leur famille, peuvent, avec l'accord de la victime, ester en justice dans le litige auquel l'application de l'article 410, alinéa 3, du Code pénal donnerait lieu.

Anne-Marie LIZIN.
Sabine de BETHUNE.
Lydia MAXIMUS.
Michèle BRIBOSIA-PICARD.